

նեւութեամբ, և կոչեցաւ Ռաբոս. նա մկրտեաց զհնգեսին եղբարս իւր, իսկ վեցերորդն՝ որ մնաց յայլազդութեան՝ որ կոչէր Վահակ կամ Վեթա՝ մատնեաց զՎագոս, զոր կաշեալ այլազդեաց գանիւք և թշնամանօք տտրան առ Վիրան, որ և ետ ապրտակել զնա, իսկ նա ասէր՝ Վլէլուխ, և յետ բազում խոշտանգանայ՝ հատին զգլուխ նորա, զոր բարձեալ քրիստանէից՝ թաղեցին զնա հանդէպ սրբոյն Սիմօնի սուրբ Փրկչի վանուցս, և սուրբ տեղւոյն ննջման սրբուհւոյ Կուսին յարեւմտից կուսէ: Բայց ի քրիստանէից ոչ ոք մտանէ ընդ այն, բանդի ի ձեռս այլազդեաց է, և մտանէ լն վտանգաւոր:

Եւ ի հարաւախողմն գերեզմանաւ տանն մեր է գերեզմանատունն աղգին Լնդղիացոց, զոր յամի Տեառն 1826, գնեցին անդ ագարակ մի, և կանգնեցին շուրջանակի պարիսպ, և միով դրամբ ամրացուցին, որոյ երկայնութիւնն 36 քայլ, և լայնութիւնն 25:

Ի մէջ գերեզմանատան հետեւոց և սրբոյն Սիօնի է Տուն և Տեղի ննջման սրբոյ Կուսին, յորում եկաց յետ համբաւելոյն Վրիտանի ամա չորեքտաւան, աստ էր յառաջագոյն վանք, և է յարեւմտակողմն սրբոյն Սիօնի իւր 20 քայլ հեռի ի նմանէ, և մինչեւ ցայսօր մնացեալ են քարեղէն նշանք խաչի ի յորմն, որք պատուին ի մէջ:

Ոմանք ասեն՝ թէ աստեղև Սկիզբն նիւթական եկեղեցւոյ. յորում գումարեալ լինէր զնիւորեալ եկեղեցին Վրիտանի ի յազօթա. իսկ այլք թէ ի Վերնատանն եղև սկիզբն, և ինձ հաւանական թուի այս, այսինքն Վերնատունն:

Յետ ննջման սրբոյ Կուսին մինչ Բաքեալք բարձեալ գաղաղաւ Ըղմորմին Տիրամօրն տունէին ի Գեթ

սէմանի. ընդ սուպ ելին անօրէն Հարեայք, և Վարուհին Սիմօնիս ձգեալ զձեռն իւր ի դադաղն, կամէր յերկիր արկանել. անդէն և անդ գօտաջեալ չորացաւ ձեռն նորա, և այս տեղի է յարեալ սուրբ Փրկչի վանուց յանկիւնն ագարակին, ուր կայր հատոր մի քարեայ սիւնն, զոր բարձեալ ի մէջ եղաւ առնթեր մերոյս աստիճանաց սանդխոյն, ընդ օրով երանէ յարտալին հրապարակն սուրբ Փրկչի վանուց մերոյ:

Սիմօնի Եւագ գումնհայի ի հիւսիս և ի Փրկչի վանքն, որ 13 քայլ հեռի ի դրանէ աստի գոյ ջրհոր մի ուր Բաքեալք արկեալ վիճակս յետ համբաւելոյն Վրիտանի, գնացին յիւրաքանչիւր աշխարհս. « Եւ ելեալ քարոզեցին ընդ ամենայն երկիր տեսան գործակցութեամբ ». Սուրբ Դմ. Դ. 47:

ԺԱՄԵՆԵԿԵԳՐԵԿԵՐ

— Յունիստ ամայ Սիօնիս հրատարակուած Լնդղիոց Երտալին գործոց պաշտօնատունէն առ Որբաղան Պատրիարքն ուղղուած նամակին ծանուցած նկարագիր երեք պատկերներն այսինքն Վերթորիա թագուհւոյն և իւր ամուսնոյն Վանսորդ իշխանին և թագածառանգ Կալի իշխանին: Եկան հատան ի Ս. Եթուս ամբողջ: Երգէն հատարակութիւնը գիտէ որ. երեք տարի յառաջ Հապէշտանի մէջ գտնուած Լնդղիոցի բանտարկելոց ազատութեանն համար Հայոց Վարդապետի մը ի Հապէշտան երթալ թալու համար Վրիտանական կառաւարութեան կամքը եւս կը յայտնուէր կրկին նամակներով առ Ս. Պատրիարքն Երուսաղէմի և առ Ս. Պատրի-

Բարբրն Կ. Պօլսոյ : և Ս. Աւետիս միաբանութենէն այս ճանապարհորդութեանն համար որոշուեցան Վեր : Սահակ Արքեպիսկոպոս : և Աբմ : Տիմութէոս Վարդապետ : որոնք երկամեայ պանդխտութեամբ ամեն տեսակ տառապանոց տանելով Աղլիս բողոքութեան պարտաւորութիւնն առհօր տէրութիւնն Սեփն Բրիտանեայ ամենայն յօժարութեամբ կատարեցին :

Այս յօժարակամ պարտակատարութեան արժանիքը քաջ ճանաչեց Ն. Վ. և հափտութիւնն Վիգթորիա թագուհի : և փութաց արժանապէս վարձատրել Աղլիս առ Բրիտանական միացեալ Տէրութիւնն ունեցած համարմանն արտայայտութիւնը այն երեք նկարները խրկելով Ն. Վ. Աթոս որ յախտնական պիտի մնայ անջնջ յիշատակ :

Որուն համար միաբանութեանն ունեցած խորին շնորհակալութիւնն յայտնելու համար արժանի բառեր գողցես դժուար է գտնել :

Վերջին ատեններս Հռովմայ մէջ եղած հռովմական Եպիսկոպոսներէ գումարեալ ժողովին նկատմամբ տեղի ունեցած երեւելի դէպքեր , Կ. Պօլսոյ լրագիրներէն առնելով կը գընեմք Սիսնի մէջ պատմական յիշատակութեանց համար : Արոց մէկը պատահած է Ատրեայ գաւառի Յոն Կաթողիկոսներու ընդհանուր Ս. Պատրիարքին և Ս. Պապին մէջ տեղը . ուրուն մէջ կը յայտնուի մէկուն իւր Աղլիսին եկեղեցւոյ առանձին իրաւունքները պաշտպանելու արիական նպատակը . և գիմացիներն այլոց իրաւունքն իրեն ձեռաց տակն ամփոփելու անգղայ ճիգը . որ չնկատէր երբէք թէ արդի ժողովուրդը գիւրութեամբ չը

խաբուիր իւր իրաւունքն ուրիշին անցնելու : Իրեն համար խրատ չեղաւ Հայ Կաթողիկոսներու մէջ տեղի ունեցած դէպքերը . որոնք իրենց Եկեղեցւոյ առանձին իրաւունքներն Հաստնանի ձեռամբ կորսուած տեսնելուն անմիջապէս ետքը սկսան վրնադրել իրենց իրաւունքը . երբ տեսնե որ չը վերագառնար , զՀաստնանն անգամ մերժեցին , և ր պիտի մնայ Ս. Պապի հետ նորա ըրած դժեմքը :

Երկրորդն ալ Վեննայի և Հռոմ գարացւոց Եպիսկոպոսներուն կողմէնէ առ Ս. Պապն ուղղուած նամակ մ'է անսխալականութեւ սկզբան դէմէ :

4 Փետրւար . Կ. Պօլս :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐ

ՊԱՊ ԵՒ ԿԱԹՈՒԼԻԿ ՅԵՒՆԱՅ
ՊԱՏՐԻԱՐԿ (1)

Հռովմ գտնուող ազգարար մէկուն կողմէն Ենտրայի թայմը անուն լրագրոյն հետեւեալ կերպով գրուած է :

Երգուածի մը նկարագրութիւնը պիտի ընեմ Չեղի , ասիկայ թէ և ամանց զարմանք ալ պատճառէ , բայց հանրութեան համար բոլորովին ուղիղ պատահար մ'է : Յիշեալ պատմութիւնը Չեղ ընել ուղեւորս : պատճառը սա է որ . ըստ իս Կաթողիկոսին մէջ հրամայողներուն ճշմարտապէս ինչ գաղափարի տէր ըլլալուն հետ մէկ տեղ ուշադրութեան արժանի կէտ մ'ալ կ'առնուի :

“Շատ բացայայտ բան մ'է որ Հռովմի մէջ բաւական արեւելեան Եպիսկոպոսներ ժողուած կամ գտնը

(1) Մանուկ հոգեւոր 1149 :

ւած է : Հռովմի ժողովարանը զօրութիւնը մէկտեղ կեդրոնացնելու համար , իւր անդգայ հոգւոյն մըում տալով ուղղափառ (կամ հին) Եկեղեցեաց վերայիչեալ փոխանորդաց ձեռքէն այնչափ տարիներէ ՚ի վեր անեղծ մնացած շատ մը պինդ խտրութիւնները յատկապէս զիտաւորութեան վերայ է :

Եռաջի աւուր Եպիսկոպոսաց խորութեանց և իրաւանց համար պատկանեալ թղթոյն վրայ խորհրդակցութիւն ըլլալով , կաթողիկէ Յունաց պատրիարքն եւս յիշեալ խորհրդակցութեան հաղորդակցած է :

Յիշեալ պատրիարքն արարերէն լեզուաւ ատենաբանելով լատիններէնի թարգմանուած և գաղղիացի Եպիսկոպոսի մը կողմէն կարդացուած է , նիւթըն ալ սա հետեւեալ կերպովն է :

Նորին պատրիարքութիւնն իշխանութիւնը մէկ տեղ կեդրոնացնել յիմարութիւն և տկարութիւն ըլլալը յայտնելուն հետ մէկ տեղ , հին օրի նաց սովորութիւնն ու ազատութիւնը կարգադրութեան մէջ ըլլալով աւանդ ընտրուելուն պատճառաւ յառաջ գալիք պակասութեանց սատարիկ կարեւորութիւն մը տուած է :

Յիշեալ խօսուածքը պատմութեմէջ յիշուող ժողովրդեան Եպիսկոպոսի մը խօսքն էր . որն որ ամեն բան իշխանութեան տակ առնել ջանացող անձի մը (Պապին) անկարգ և անկանոն շարժելուն իւր հոգեւոր հարց կողմէն Երթեմիս կ'ընէր :

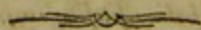
Նոյն երեկոյն յիշեալ Պատրիարքը Պապին առջեւ բերուեցաւ , բայց յառաջագոյն իրեն իմացուցած էին իւր վարդապետներէն և ոչ մէկուն իրեն հետ չ'գտնուիլը և առանձին միայն դալը :

Պապին յառաջն եղած ատենը , հոն նորին պապութենէն և Սուրբ Երուսաղէմի Լատինաց Պատրիարք Սենտիներօ Սալերիոյէն զատ մէկը չ'տեսաւ :

Պապը սատարիկ բարկութեամբ մը յանդիմանած է զՍերատատիւ Պատրիարքը . յիշեալ Խալաքի աստիճանաւոր Սենտիներօի միջոցաւ , և այսչափով ալ չ'բաւականանալով աւելի եւս յառաջ մղած է իւր բարկութիւն :

Պապը յիշեալ Պատրիարքին հրամայած է որ պատրաստի կեցող երկու թուղթերէն մէկը ստորագրէ , այս թղթերուն մէկովը Սենտիներօ պատրիարքը կամ բոլորովին իւր ըսածներուն համար մեղաց պիտի գոչէր , և կամ մէկալ թուղթը ստորագրելով իւր եկեղեցւոյ Հռովմի իրաւասութենէն անկախութեան համար անկորուստ պահել , և կամ չահել , ուղած սեփհան խտրութիւններն պիտի թողուր : Խեղճ մարդը յանկարծական կէտի մը դալուն , իւր վարդապետաց հետ խորհրդակցելու համար երկու օր միջոց ուղեց , սակայն խնդրուած միջոցը իրեն չ'տրուէին զատ իրեն իմացուցին ալ որ , առանց երկու թուղթերէն մին ստորագրելու իւր տունը պիտի չ'երթայ :

Աւստի խեղճ պատրիարքը յիշեալ իրաւունքները թողլու համար ստորագրեց : Նաքեղի մարդ մը , որորժողոփոյն մէջ իւր խօսելու իրաւունքը ՚ի գործ դնելով , Պապին քմայր անյարմար աներկիւղ և համարձակ կերպով խօսելուն , թէ պատիւը կորտած է , և թէ ետ առ ետ տարուած նորին պապութեան գիտութեամբը :

Ահաւասիկ գերմանիոյ քանի մ, եւ պիտիպոսնեքու առ Ս. Պապն ուղղած թղթոյն օրինակը, զոր Սասիսէն առնելով կը գնեմք հոս:

«Ահաւասիկ Սիէնայի արքեպիսկոպոս Վարդինալ Սոսիսէրի և ուրիշ Վերմանացի եւ Հունգարացի եպիսկոպոսոց կողմէն անսխալականութեան ըսկզբունքին դէմ առ Ս. Պապն մատուցուած ուղերձը, զոր մեր երեքշաբթի աւուր թղթով յիշած էինք:»

Սրբազնատուրբ հայր:

Տպեալ թուղթ մը ձեռքերնիս անցաւ, որ Միգհանրական ժողովոյ հարց ստորագրութեան ներկայացեալ ուղերձի մը բնագիրը կը պարունակէ: Այն ուղերձը կը հրաւիրէ զժողովն, որպէս զի հաճի Հռովմայ Քահանայապետին իւր առաքելական զօրութեամբ աշխարհի հաւատացեալոց համար ի հաւատոյս և ի բարի վարս վճիռ տալու գերագոյն եւ հեռեւաբար առնականալ իշխանութիւնը վաւերացընել: Անշուշտ զարմանք կը պատճառէ տեսնել որ հաւատոյ վարդապետները՝ դատը լսելէ առաջ կը հրաւիրուին որ տրուելիք վճռոյն նկատմամբ իրենց ստորագրութեամբ կնքեալ յայտարարութիւն մը հրատարակեն: Բայց այսպիսի կարեւոր գործի մը մէջ խորհեցանք թէ պէտք է առ ձեզ դիմենք: Սրբազնատուրբ հայր, որ ի Քրիստոսէ ոչխորքն ու գառինքն արածելու պաշտօնը ընդունած ըլլալով, Տեառն մերոյ արեամբ գնեալ հոգւոյ ջերմեռանդ խնամքն ունիք, և ձեր հայրական գործովանօք անոնց սպառնացող վտանգները կը մտածէք:

Անցաւ այն ժամանակներն երբ Ս. առաքելական աթոռոյ իրաւունքը կառկածի ենթարկող կաթողիկոսներ կը դրուեցին: Չկայ կաթողիկոս մը որ չ'ձան

չէ թէ Միգհանրական ժողով մը չը կրնար առանց Ս. Պետրոսի յաջորդին տիեզերական եկեղեցին ներկայացնել ամենն ալ ամենամեծ փութով կը հրահանողին Ս. Աթոռոյ հրամանաց:

Այլէ դատ Տրիդենտեան ժողովն ալ բարեմիտ հաւատացեալոց Հռովմական քահանայապետին իշխանութեան վրայ ունենալիք դաւանութիւնը որոշած է:

Այնպէս նաեւ Ֆիորենցայի ժողովին այս կէտիս վրայ առած վճիռը պէտք է որ թէ իր լրութեան և թէ իր մասնաւոր յօդուածոց մէջ պահպանուի. քանզի Վատին և Յոյն եկեղեցեաց երկուստեք համաձայնութեան արգասիքն է. և եթէ Տէրն մեր արժանի համարի իւր գլխութեան աչքն այնչափ չարեաց ներքեւ հեծող Արեւելից վրայ դարձնել, այն վճիռը վերանորոգելի միութեւ հիմն պիտի ըլլայ:

Հարկ կը համարենք յաւելուլ թէ ներկայ փոթորկիս մէջ եկեղեցին նոր պատերազմ մը պիտի մղէ այն անձանց դէմ որ կրօնի դէմ կը մարտնչին, իբրեւ մարդկային սեռին փրկասկարբանի մը. պատերազմ մը որ անցեալ դարուց մէջ երբեք լուծած չ'էր. այնպէս որ յարմար՝ չ'թուիր Տրիդենտեան հարց հրատարակածէն առեւ լարդապետութիւններ տալ կաթողիկոսացոյց, որք արդէն լարուած այնչափ որոպայթնեղէն փորձութեան մէջ կրնան իյնալ:

Անոց որ, ինչպէս ըսած է Պէլորոմինոս ^(*) բոլոր կաթողիկոս եկեղեցւոյ հետ, «հաւատոյ սահմանները գլխաւորապէս առաքելական աւանդութիւններ և Արեւելեաց հաւանութեան կախումն ունին» և տիեզերական ժողով մը համօրէն եկեղեցւոյ զգացումը ձանկելու ամեննէն կարճ ճանքան է:

(*) Հռչակաւոր կաթողիկոս տառաւածարան մը:

բայց և այնպէս, ամենաորոշաղան ժողովէն, զոր առաքեալները ձերբառն հետ գումարեցին Արաւոյ մէջ, մինչեւ Այկիոյ ժողովը, մասնաւոր եկեղեցեաց մէջ մուտ գաած անթիւ մուրուքիւններ պատժուեցան ու չնայն Ս. Պետրոսի յաջորդաց վճիռներովը, որոց համօրէն եկեղեցին՝ հաւանութիւն առաւ: Տարակոյս չից որ ամեն բարեպաշտ քրիստոնեաց պարտաւոր են ճշմարտագէտ հնադանդիկ առաքելական՝ աթոռին վճառը: Ասկէջ զատ, ներհուն և բարեպաշտ անձինք կ'ուսուցանեն թէ ինչ որ գերագոյն քահանայապետը կը վճռէ 'ի գահայից՝ հաւատոյ և վարուց վերաբերեալ իրաց վրայ, անխժան չէ, մինչև անգամ եթէ եկեղեցեաց հաւանութիւնը որ և է կերպիւ յայտնուած չըլլայ:

Սակայն ներքին չէ լուծի անցնիլ, որ մեծ դժուարութիւններ ալ կան յառաջ եկած եկեղեցւոյ հարց խօսքերէն ու գործերէն՝ որք պատմութեան վաւերական յիշատակարաններուն մէջ գրուած են, եւ նոյն իսկ կաթոլիկ վարդապետութիւնէն: Այնչեւ որ այն դժուարութիւնները չը լուծուին, անհնար կըլլայ վերայիշեալ ուղերձին մէջ ջատագովեալ վարդապետութիւնը ժողովրդոց առաջարկել իբրեւ յ'սուծոյ յայտնաբերայ մեր խելքը կրնիլի այսպիսի վիճարանութեանց առջեւ, ուստի ձեր բարեւորութեանը վրասհելով՝ կողաշէնք որ այդ անսակ որոշումներ բնելու չ'հարկագրէք զմեզ: Ասկէջ զատ, որովհետեւ մեր մեծամեծ կաթոլիկ ազգաց քով եպիսկոպոսական որոշոն կը վարենք, անոնց մէջ կեցած վիճակը հաշտապաշտոց գործածութեամբ գիտենք և կը ճանչենք:

Արդ, աներկրայելի է մեզ համար,

որ խեղրուած որոշումը նոր գէնք կը մատակարարէ կրօնի թշնամեաց՝ կաթոլիկ եկեղեցւոյ գէմ գրգռելու նոյն իսկ լաւագոյն ճանչուած մարդոց ատելութիւնը, և հաւաստի ենք որ այդ բանը, գտնէ Արտակոյ մէջ, մեծ երկիրներու կառավարութեանց պատճառ կամ պատրուակ մը կուտայ եկեղեցւոյ ձեռքը գեռ մնացած իրաւունքներն ալ գրաւելու:

Այս բաները ձեր սրբութեան ներկայացուցինք այն անկեղծութեամբ՝ զոր կը պարտիմք ս. հասարակոց հարըն հաւատացելոց, և կաղաչենք որ հրաման բնէք, որ այդ վարդապետութիւնը, որոց վաւերացումը կ'ուզեն, ինդհանրական ժողովոյն վիճաբանութեանը չը ներկայացուի:

Սորադրո-իւնք

Վանատպէս եւս վերջին լուրերով կը լսենք թէ Հռոմի մէջ Ս. Պապին կողմանէ նոյն առաջարկութիւնն եղեր է Ատրուոյ կաթոլիկներու եպիսկոպոսին ալ ինչ որ առաջարկուեցաւ Աեյրիթի Պատրիարքին. սակայն այս երկուքն ալ բռնագատութեամբ Պապին կամեցողութիւնն ստորագրել վերջը իրենց հրաժարականը տուած են: Ըստ որում՝ իրենց ժողովուրդն արդէն իրենց (Պատրիարքներուն) խօսելիքը վաւերացուցած էին յառաջ ուրնէ թէ այս ինչ կէտերու վրայ այս ինչ կերպ եթէ չխօսին իրենց պատրիարքութիւնը պիտի չնդունին: Ինչպէս Վանատպի լրագիրն ալ հրատարակեց եպիսկոպոսական ժողովի որոշումը: